

*Зінковський І. П.,**доктор філософії за спеціальністю право, адвокат*

НАЙКРАЩІ ІНТЕРЕСИ ДИТИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ: СУБ'ЄКТНА ТА ПРОЦЕДУРНА СКЛАДОВІ

Анотація. У статті розглянуто питання забезпечення найкращих інтересів дитини у аспекті суб'єктної та процедурної складових доказування у досудовому розслідуванні.

Зроблено висновки, що суб'єктна складова доказування характеризується: спеціалізацією суб'єктів, які здійснюють доказування (хоча на рівні Кримінального процесуального кодексу України не виокремлені ювенальні прокурори, які згадуються у Порядку реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини), яка потребує регламентації у Кримінальному процесуальному кодексі України для усіх проваджень за участі дітей; координатор міждисциплінарної команди центрів у Центрі «Барнахус» є суб'єктом доказування; судова практика визнає сутнісний підхід щодо меж участі психолога у допиті дитини при визначенні належності суб'єкта проведення допиту.

Процедурна складова доказування реалізується, по-перше, у контексті дружнього до дитини середовища, для повноти забезпечення якого слід у підзаконному нормативному акті передбачити порядок та мінімально необхідні правила для застосування методики «Зелена кімната», згадавши про неї у Національній стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року. По-друге, вона реалізується через фіксування процесуальних дій, і у Порядку реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність важливо указати, чи рекомендується застосування положень ч. 2 ст. 104 Кримінального процесуального кодексу України при допиті дитини і статус допитуваної дитини. Крім того, слід урахувати у Кримінальному процесуальному кодексі України прогресивне положення щодо фіксування процесуальних дій у Центрах «Барнахус», за допомогою технічних засобів за відсутності заперечень. По-третє, у контексті проспективної розробки та затвердження протоколів (методик) допиту дитини, у Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) пропонуємо вживати терміни «допит (за методикою процесуального інтерв'ю)» для того, щоб не було суперечності з Кримінальним процесуальним кодексом України.

Ключові слова: міжнародні стандарти правосуддя, дружнього до дитини, досудове розслідування, доказування, суб'єкти доказування, Барнахус, Зелена кімната, дитина, дружнє середовище, процесуальне інтерв'ю, фіксування.

Постановка проблеми. Найкращі інтереси дитини є визначальною на міжнародному та національному рівні концепцією, яка є основою ювенальної юстиції у межах кримінального провадження. Ця концепція безпосередньо впливає на доказування у кримінальних провадженнях за участі дітей. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього

до дітей розкривають найкращі інтереси дитини таким чином: Держави-члени повинні гарантувати ефективне здійснення прав дітей, щоб їх найкращі інтереси мали першочергову увагу у всьому, що стосується або зачіпає їх інтереси. При оцінці інтересів залучених або постраждалих дітей: а. їх поглядам та думкам слід приділяти належну увагу; б. всі інші права дитини, такі як право на гідність, свободу та рівне поводження, повинні дотримуватись в усі часи; с. повинен бути прийнятий комплексний підхід усіма відповідними органами для належного врахування інтересів усіх сторін під загрозою, в тому числі психологічне та фізичне благополуччя, а також правові, соціальні та економічні інтереси дитини. 3. Найкращі інтереси всіх дітей, які беруть участь в тій же процедурі або справі, мають бути окремо оцінені та збалансовані з метою узгодження можливого конфлікту інтересів дітей [1].

У національному законодавстві визначення забезпечення найкращих інтересів дитини надано у Порядку реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність [2]. У доктрині теж запропоновані визначення цієї концепції, одним з найбільш повних є таке: підхід, застосовуючи який держава будує взаємодію між дитиною та державними й приватними інституціями, які покликані повною мірою враховувати інтереси дитини [3, с. 33].

Стан дослідження. Застосування у кримінальних провадженнях концепції найкращих інтересів дитини досліджувалися у працях І. Гловюк, О. Горпинюк, З. Дільної, О. Дроздова, О. Дуфенюк, Н. Крестовської, О. Мельник, В. Мельченка, М. Менджул, П. Пархоменка, М. Попович, І. Ракіпової, Н. Устрицької, Н. Хмелевської, М. Червінко, автора цієї статті [4] та ін. Затвердження Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус), інших національних документів щодо захисту прав дитини, включно у кримінальних провадженнях, зумовлює необхідність розгляду посилення застосування цієї концепції у кримінально-процесуальному доказуванні у досудовому провадженні. У цій статті будуть розкриті суб'єктна та процедурна складові такого доказування.

Метою статті є розкриття специфіки суб'єктної та процедурної складових доказування у досудовому розслідуванні у контексті найкращих інтересів дитини; розкриття співвідношення нормативної регламентації Центрів «Барнахус» [5] та положень КПК України щодо процесуальних дій за участі дітей-свідків та дітей-потерпілих.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктній складовій доказування приділяється особлива увага у міжнародних стандартах. Зокрема, йдеться про: спеціальну підготовку особи; незмінність

осіб, які працюють з дитиною. У розрізі КПК України йдеться також про залучення додаткових учасників: законного представника, педагога, психолога, лікаря.

У кримінальному провадженні України передбачено правило спеціалізації, утім, реалізоване воно однобічно: кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, дізнавачем, які спеціально уповноважені керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх (ч. 2 ст. 484 КПК України). Про дітей-свідків та потерпілих у КПК України не йдеться. Стандарт 5 [2] має дещо інші формулювання, які більше відповідають найкращим інтересам дитини: проводити слідчі (процесуальні) дії за участю неповнолітньої особи спеціально уповноваженими ювенальним слідчим, дізнавачем, прокурором, які пройшли спеціальне навчання відповідно до Єдиних стандартів підготовки фахівців у сфері правосуддя щодо дітей; не доручати їм здійснення досудового розслідування, дізнання та процесуального керівництва у кримінальних провадженнях інших категорій. Проте, друга частина формулювання цього Стандарту знову непрямо вказує на спеціалізацію саме провадження щодо неповнолітньої особи. У зв'язку з цим виправданими є завдання у Національній стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року [6]: закріплення на законодавчому рівні спеціалізації слідчих, дізнавачів, прокурорів у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх *незалежно від процесуального статусу дитини* (курсив мій – І.З.), слідчих суддів у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх підозрюваних, слідчих суддів, суддів у кримінальному провадженні про кримінальні правопорушення, вчинені стосовно дітей, в окремих категоріях справ; впровадження єдиних критеріїв підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) фахівців, які беруть участь у кримінальних провадженнях за участю дитини, у тому числі захисників, які залучаються для надання правничої допомоги дитині, яка бере участь у слідчих (розшукових) та процесуальних діях, незалежно від процесуального статусу дитини. Крім того, правило ч. 2 ст. 484 КПК України обмежене на період воєнного стану: дія положень частини другої статті 484 та частини чотирнадцятої статті 31 цього Кодексу може не застосовуватися в умовах воєнного стану, якщо наявні обставини, що унеможливають участь дізнавача, слідчого, судді, спеціально уповноважених на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Норм про незмінність осіб, які беруть участь у провадженні за участі дитини, КПК України не містить, що можна пояснити тим, що це можливо зробити і без зобов'язуючих нормативних положень. Разом з тим логічно прописує Стандарт 12 [2]: забезпечувати з урахуванням інтересів неповнолітнього незмінність учасників кримінального провадження, які встановили контакт з ним. У Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) регламентовано: якщо є потреба у проведенні повторного допиту (процесуального інтерв'ю), його (за можливості) проводять із забезпеченням незмінності учасників, зокрема психолога [5].

Суб'єктом, який має ряд обов'язків щодо забезпечення проведення процесуальних дій з дитиною у центрі «Барнахус», є координатор міждисциплінарної команди. Ним є директор Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) / керівник (завідувач) структурного підрозділу, який у межах пілотного проєкту

забезпечує виконання Центром захисту дитини (за моделлю Барнахус) покладених на нього завдань щодо забезпечення дружнього до дитини середовища під час слідчих (розшукових) та процесуальних дій та отримання дитиною комплексної соціальної, психологічної, правничої, домедичної допомоги [5]. Координатор міждисциплінарної команди у аспекті доказування має такі повноваження: отримує запит з інформацією про необхідність проведення слідчих (розшукових) та процесуальних дій в дружньому до дитини середовищі та в умовах, які мінімізують наслідки її травматизації; здійснює заходи з підготовки до проведення в Центрі захисту дитини (за моделлю Барнахус) слідчих (розшукових) та процесуальних дій, зокрема, щодо забезпечення комунікації між слідчим, дізнавачем, прокурором та членами міждисциплінарної команди та отримання дитиною комплексної фахової допомоги; складає доводить до відома усіх учасників міждисциплінарної команди план взаємодії заходів, які необхідно вжити кожному із учасників, спрямованих на забезпечення захисту дітей, передає план взаємодії слідчому, дізнавачу, прокурору, забезпечує контроль за станом виконання запланованих заходів у межах їх компетенції. Аналіз цих повноважень, закріплених у підзаконному акті, вказує, що цей суб'єкт сприяє доказуванню. У доктрині є підхід щодо визначення суб'єктів процесу доказування як будь-яких державних органів та осіб, що беруть участь у процесі доказування і наділені певними правами та обов'язками [7, с. 31], який охоплює усіх суб'єктів, які тим чи іншим чином беруть участь у доказуванні чи сприяють йому. Автором підтримується цей підхід, і у межах запропонованої класифікації цього суб'єкта можна віднести до групи – інші особи, які у зв'язку з доказуванням виконують допоміжні функції [7, с. 33].

Цікавим практичним питанням, яке виникло у зв'язку з допитом дитини, стало питання меж участі у допиті психолога. У доктрині зверталась увага на те, що за КПК України, можливості доручити психологу проводити допит – немає, і у якості позитивного досвіду проведення допиту психологом наводились положення КПК України [8, с. 62]. У Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) прописано, що допит (процесуальне інтерв'ю) дитини проводиться із залученням психолога у спеціально обладнаному приміщенні Центру [5], і межі залученості не уточнюються.

Слід звернути увагу на те, що питання проведення допиту саме психологом розглядалося у практиці ККС ВС. У скарзі був аргумент, що опитування в «Зеленій кімнаті» було проведене психологом, запрошеним в.о. Начальника сектору Дарницького УП ГУ Національної поліції у м. Києві. ККС ВС зазначив, що сторона захисту не надела доводів, яким чином сам факт того, що опитування потерпілої було проведено психологом, істотно порушив права сторони захисту в обставинах цієї справи. Таким чином, Суд не вважає саме по собі те, що показання потерпілої отримані «неналежним суб'єктом», достатньою підставою для визнання показань потерпілої під час опитування в «Зеленій кімнаті» недопустимими [9]. У іншій постанові, яка стосувалася, щоправда, судового розгляду, ККС відмітив, що захист наполягав, що суди обох інстанцій не надали належної оцінки тому, що фактичні дані, повідомлені потерпілою суду першої інстанції 06 жовтня і 01 грудня 2021 року є недопустимими доказами, оскільки отримані з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону через наділення судом

психолога не передбаченими Кримінальним процесуальним кодексом повноваженнями. Психолог, відтворюючи чи повторюючи замість малолітньої показання через неякісну роботу її мікрофона, діяла у спосіб, не визначений законом. ККС зазначив, що Суд з технічного запису судового засідання допиту потерпілої від 06 жовтня і 01 грудня 2021 року встановив, як потерпіла давала відповіді на запитання сторін та суддів. При цьому учасники провадження зверталися до присутньої під час допиту малолітньої, психолога, по допомогу у формулюванні запитань, щоб вони були зрозумілі потерпілій, з огляду на її вік. Дійсно, через технічне обладнання залу судового засідання та особливості голосу восьми річної дитини, спостерігається низька якість звуку, однак можна зрозуміти й розчуті відповіді на запитання, що стосуються періоду та місця вчинення злочину, дій, які вчиняв засуджений стосовно потерпілої. Тож місцевий суд і суд апеляційної інстанції для забезпечення якнайкращих інтересів дитини дійшли правильного висновку, що перелік дій психолога під час розгляду кримінального провадження, де потерпілою є малолітня, не визначений, оскільки обставини справи та особи потерпілих у кожному окремому випадку різні, а тому психолог може вчиняти дії, які прямо не заборонені, що й було зроблено для досягнення мети у кримінальному провадженні, з ясування істини [10]. Незважаючи на те, що позиція стосується участі психолога у судовому розгляді, важливими є саме підходи судів щодо того, що «перелік дій психолога під час розгляду кримінального провадження, де потерпілою є малолітня, не визначений, оскільки обставини справи та особи потерпілих у кожному окремому випадку різні, а тому психолог може вчиняти дії, які прямо не заборонені» [10]. Такий підхід, з урахуванням попереднього підходу, у разі, якщо він утримується і буде продовжений судовою практикою, є важливим механізмом забезпечення ефективної участі психолога у провадженні та варіацій його дій, не заборонених кримінальним процесуальним законом, задля забезпечення найкращих інтересів дитини. У руслі цього ж підходу можна навести доктринальну думку, що в якнайкращих інтересах дитини психолог повинен бути не просто присутнім, а має проводити опитування, допит дитини, після консультації та спільної підготовки зі слідчим [11, с. 91].

При цьому слід зазначити, що і Стандарти [2] вказують на допит психолога і рекомендації психолога. Утім, не визначено, у якому статусі має допитуватись психолог; потребує уточнення форма рекомендацій психолога [4, с. 530].

Процедурна складова. Аналізуючи її, слід виходити з того, що правові інтереси дитини полягають в отриманні правильної, максимально об'єктивної правової оцінки діянь, застосуванні належної правової процедури, реалізації гарантій захисту прав дитини у кримінальному провадженні [12, с. 57]. Відмітимо, що у межах правила процедури Комітетом запропоновано державам та всім особам, які можуть оцінювати та визначати найкращі інтереси дітей, приділяти особливу увагу таким гарантіям: (a) Право дитини висловлювати власні погляди; (b) Встановлення фактів; (c) Сприйняття часу; (d) Кваліфіковані фахівці; (e) Юридичне представництво; (f) Правове обґрунтування; (g) Механізми перегляду або зміни рішень; (h) Оцінка впливу на права дитини [13].

Процедурну складову можливо розглянути у таких контекстах: дружнє середовище для проведення процесуальних дій; тривалість проведення процесуальних дій; фіксування процесуальних дій; протоколи опитування дітей.

Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей вказують, що наскільки це доцільно і можливо, кімнати опитування та очікування повинні бути організовані з дружнім до дітей оточенням. У Стандарті 36 слушно дається невичерпний перелік тих умов, які підпадають під дружнє середовище: проводити слідчі (процесуальні) дії не лише за місцем здійснення досудового розслідування, зокрема в умовах, дружніх до дитини, за а) методикою «Зелена кімната» та б) в спеціально облаштованому приміщенні, в) в іншому місці за погодженням особи, яка бере участь у слідчій дії, г) на базі спеціально облаштованих приміщень центрів з надання безоплатної правничої допомоги, г) приміщенні органу досудового розслідування, дізнання, прокуратури. Стандарт 41 прописує можливість здійснювати допит за методикою «Зелена кімната» не лише за місцем проведення досудового розслідування, а й в іншому місці за згодою неповнолітнього (вдома або іншому зручному для дитини місці; проведення слідчих дій в умовах, дружніх до дитини) [2].

Натепер детально регламентовано лише застосування моделі «Барнахус» [5], і прямо вказано, що його метою є забезпечення дружнього до дитини віком до 18 років, яка є потерпілою чи свідком в кримінальних провадженнях, середовища під час проведення слідчих (процесуальних) дій. Ця спрямованість неодноразово згадується у тексті. Зважаючи на те, що у Стандартах згадується «Зелена кімната», доречним було б передбачити і порядок її застосування у підзаконному нормативному акті, адже натепер це прописано на рівні методичних та інших рекомендацій. При цьому дещо дивним є те, що у Національній стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року «Зелена кімната» взагалі не згадується, і пояснити таку відсутність з аналізу тексту Стратегії складно. Адже згаданий Центр «Барнахус» стосується дітей-потерпілих та дітей-свідків, про підозрюваного або неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, не йдеться.

Фіксування процесуальних дій згадується у Порядку [2]: застосовувати відеофіксацію під час проведення слідчих дій за участю неповнолітнього (потерпілого, підозрюваного) за його згодою; допитувати особисто ювенальному прокурору за участю захисника, законного представника та психолога із застосуванням відеофіксації неповнолітнього. Відмітимо, що у Стандартах не уточнено, чи рекомендується застосування положень ч. 2 ст. 104 КПК України: якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього. У доктрині є позиція, яку слід підтримати, що для допиту дитини це правило має застосовуватися, зважаючи на те, що для дитини може бути складно знову вислухати весь повний протокол або прочитати його та підписати на кожній сторінці [8, с. 65]. При обранні засоби фіксування слід враховувати те, що стороною обвинувачення може у суді ставитись питання про дослідження зафіксованих показань без допиту дитини, керуючись її найкращими інтересами.

Для Центрів «Барнахус» у Порядку [5] прописано, що допит (процесуальне інтерв'ю) за відсутності заперечень обов'язково фіксується за допомогою технічних засобів відеозапису. Пред'явлення для впізнання осіб чи речей у Центрі за відсутності заперечень може здійснюватися із застосуванням технічних

засобів відеофіксації. У такому випадку забезпечується безперервний відеозапис ходу проведення цієї процесуальної дії. Слідчий експеримент в Центрі за відсутності заперечень може здійснюватися із застосуванням безперервного відеозапису ходу проведення цієї процесуальної дії. Прикметно, що для застосування технічних засобів відеозапису необхідна відсутність заперечень. Судячи з формулювання, від жодного з учасників не має бути заперечень. У КПК України такої норми немає. Тому вважаємо за необхідне врахувати у КПК України положення щодо процесуальній цій у Центрах «Барнахус», виходячи з того, що отримання згоди є елементом дружнього середовища.

Протоколи опитування дітей наразі не мають характеру нормативних. У Національній стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року прописано завдання забезпечення розроблення та затвердження методики (стандартів, протоколів) проведення процесуального інтерв'ю (допиту/опитування) із дитиною у кримінальному провадженні з урахуванням кращих міжнародних практик та з дотриманням принципів правосуддя, дружнього до дитини. При цьому важливо, щоб ці протоколи, по-перше, не суперечили положенням КПК України, по-друге, їх застосування враховувало вік дитини. Такі питання вже виникали.

Наприклад, сторона захисту оспарювала застосовність методів дослідження, використаних експертами, а саме пакета напівструктурованих інтерв'ю для оцінки розвитку та благополуччя DAWBA (Development and Well-Being Assessment). Суд першої інстанції відхилив заперечення захисту, посилаючись на заповнення експерта ОСОБА_14 та лікаря-психіатра ОСОБА_17 у тому, що цей метод може застосовуватися до чотирирічної дитини. Однак позицію сторони захисту щодо застосовності методів DAWBA підтверджують автори цієї методики, які стверджують, що вона не може бути застосована для проведення інтерв'ю з дитиною, яка не досягла одинадцяти років [9]. У іншому випадку апеляційний суд суд не погодився із доводами сторони захисту, що методика «Зелена кімната застосовується лише до дітей віком від 4 до 14 років, а малолітній ОСОБА_3 на момент проведення бесіди з психологом виповнилося 3 роки та 3 місяці, через те, що психолог ОСОБА_4 дала показання про те, що опитування дитини на базі «Зеленої кімнати» можливо здійснювати з одного року відповідно до усталеної світової практики. Крім того, психолог зазначила, що частина методик, за допомогою яких вона здійснювала опитування дитини, застосовується до дітей трирічного віку та молодше [14].

Важливо, що у Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) [5] для отримання усної інформації від дитини вжито термін «допиту (процесуального інтерв'ю)». Пояснення вживання у документі немає, утім, доречним виглядає припущення, що це стало реакцією на міжнародні стандарти [15; 16] активної адвокатури та поширення методики у кримінальній юстиції в Україні [17; 18; 19]. Дослідники цієї методики зазначають про відмінності між «допитом» та «процесуальним інтерв'ю»: 1 Мета процесуального інтерв'ю полягає в отриманні максимально об'єктивної інформації про обставини події, тоді як допит переважно спрямований на отримання зізнання підозрюваної особи у вчиненому кримінальному правопорушенні. 2 Відмінності у меті використання цих методів опитування зумовлюють суттєву різницю у загальній атмосфері їхнього проведення. Так, зокрема, необхідною умовою проведення ефективного процесуального

інтерв'ю є налагодження та підтримка психологічного контакту з підозрюваним, що дозволяє усунути бар'єри в комунікації та сприяє отриманню необхідної інформації. На противагу, допит орієнтований на встановлення контролю над підозрюваною особою, зокрема через використання психологічних маніпуляцій задля її схиляння до надання свідчень проти себе. 3 У ході процесуального інтерв'ю слідчий використовує переважно відкриті питання, спрямовані на отримання максимальної кількості інформації, тоді як під час допиту переважають закриті питання, адже слідчий зазвичай уже має свою версію, ба більше, він фактично впевнений у вині підозрюваного і, відповідно, хоче лише підтвердити свої припущення в ході допиту [19, с. 22].

Слід підтримати ідею про застосування процесуального інтерв'ю як мінімум при отриманні усної інформації від дітей. Разом з тим, певне занепокоєння викликає вжиття термінології, відсутньої у КПК України. Тому пропонуємо у Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) [2] вжити терміни «допит (за методикою процесуального інтерв'ю)».

Висновки. Отже, суб'єктна складова доказування характеризується: спеціалізацією суб'єктів, які здійснюють доказування (хоча на рівні КПК України не виокремлені ювенальні прокурори, які згадуються у Порядку реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини), яка потребує регламентації у КПК України для усіх проваджень за участі дітей; координатор міждисциплінарної команди центрів у Центрі «Барнахус» є суб'єктом доказування; судова практика визнає сутнісний підхід щодо меж участі психолога у допиті дитини при визначенні належності суб'єкта проведення допиту.

Процедурна складова доказування реалізується, по-перше, у контексті дружнього до дитини середовища, для повноти забезпечення якого слід у підзаконному нормативному акті передбачити порядок та мінімально необхідні правила для застосування методики «Зелена кімната», згадавши про неї у Національній стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року. По-друге, вона реалізується через фіксування процесуальних дій, і у Порядку реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність важливо указати, чи рекомендується застосування положень ч. 2 ст. 104 КПК України при допиті дитини і статус допитуваної дитини. Крім того, слід врахувати у КПК України прогресивне положення щодо фіксування процесуальній цій у Центрах «Барнахус», за допомогою технічних засобів за відсутності заперечень. По-третє, у контексті проспективної розробки та затвердження протоколів (методик) допиту дитини, у Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) пропонуємо вживати терміни «допит (за методикою процесуального інтерв'ю)» для того, щоб не було суперечності з КПК України.

Література:

1. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>
2. Порядок реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність (затверджено Наказом Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України,

- Міністерства соціальної політики України 01 червня 2023 року № 150/445/2077/5/187). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text>
3. Горпинюк О.П. Найкращі інтереси дитини у практиці ЄСПЛ: кримінально-процесуальний аспект. Право на справедливий суд у кримінальному провадженні: матеріали Круглого столу (24 травня 2024 року) / Н.Р. Лашук, І.Р. Серкевич Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 26–35.
 4. Зінковський І.П. Новелізація доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих та свідків. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 3. С. 530–536. DOI: <https://surl.li/brgeka>
 5. Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус), затверджений Наказом Міністерства юстиції України, Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>
 6. Національна стратегія захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2025 р. № 708-р. URL: <https://surl.li/mzdfes>
 7. Гуртієва Л. М., Лукашкіна Т.В. Теорія доказів у кримінальному судочинстві : навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2016. 80 с.
 8. Гловюк І., Дроздов О., Мельченко В. Міжнародні стандарти опитування дітей-жертв і дітей-свідків та національне законодавство і практика: питання кореляції у кримінальному провадженні. *Право України*. 2022. № 12. С. 53–75. URL: <https://surl.li/vsbruf>
 9. ЄДРСП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526645>
 10. ЄДРСП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127136241>
 11. Кримінальне провадження за участю неповнолітніх : навчальний посібник / О. Дуфенюк, О. Ряшко, І. Татарин ; за заг. ред. О. Дуфенюк. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 228 с.
 12. Червінко М. В. Правове та організаційно-тактичне забезпечення кримінального провадження, дружнього до дитини : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 301 с.
 13. Комітет з прав дитини. Загальний коментар № 14 (2013) щодо права дитини на приділення першочергової уваги найкращим інтересам дитини (пункт 1 статті 3). URL: <https://www.refworld.org/sites/default/files/attachments/64e4da0e4.pdf>
 14. ЄДРСП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92183978>
 15. Майкл Бойл, Жан-Клод Вульєрм. Короткий вступ до процесуального інтерв'ю. Практичний посібник. Розвиток спільних принципів та професійних стандартів у правоохоронних органах держав Європи. URL: <https://surl.li/ahlzdt>
 16. Посібник з особливостей проведення процесуального інтерв'ю в рамках кримінального розслідування. URL: <https://surl.li/gioiwm>
 17. Людиноцентричне розслідування: процесуальне інтерв'ю як новий стандарт для слідчих і прокурорів в Україні. URL: <https://surl.li/gmbofm>
 18. Процесуальне інтерв'ю як інструмент ефективного розслідування та запобігання катуванням – тренінг для слідчих та прокурорів. URL: <https://surl.li/wtwywl>
 19. Розкажи мені що сталося, або зізнайся. Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики / Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач, В. Луцик, А. Орлеан, В. Рогальська, Т. Філоненко, В. Яворська. – Київ: Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. – 232 с. URL: <https://surl.li/sdkmhr>

Zinkovskyy I. The best interests of the child and the specifics of evidence in pre-trial investigations: subjective and procedural components

Summary. The article examines the issue of ensuring the best interests of the child in terms of the subjective and procedural components of evidence in pre-trial investigations. It concludes that the subject component of evidence is characterized by:

the specialization of the subjects who carry out the evidence (although the Criminal Procedure Code of Ukraine does not specifically mention juvenile prosecutors, who are mentioned in the Procedure for the implementation of the pilot project on the implementation of international standards of child-friendly justice), which needs to be regulated in the Criminal Procedure Code of Ukraine for all proceedings involving children; the coordinator of the interdisciplinary team at the Barnahus Centre is the subject of evidence; judicial practice recognizes the substantive approach to the limits of a psychologist's participation in the interrogation of a child when determining the subject of the interrogation.

The procedural component of evidence is implemented, first, in the context of a child-friendly environment, for the completeness of which it is necessary to provide in a subordinate regulatory act the procedure and minimum necessary rules for the application of the 'Green Room' approach, mentioning it in the National Strategy for the Protection of Children's Rights in the Field of Justice for the period up to 2028. Secondly, it is implemented through the recording of procedural actions, and in the Procedure for the implementation of the pilot project for the implementation of international standards of child-friendly justice in practical activities, it is important to indicate whether the application of the provisions of Part 2 of Article 104 of the Criminal Procedure Code of Ukraine is recommended when interrogating a child and the status of the child being interrogated. In addition, the Criminal Procedure Code of Ukraine should take into account the progressive provision on recording procedural actions at Barnahus centers using technical means, provided there are no objections. Thirdly, in the context of the prospective development and approval of protocols (methodologies) for interrogating children, in the Procedure for the implementation of a pilot project on the introduction of child protection centers (based on the Barnahus model), we propose using the term 'interrogation (using the procedural interview methodology)' in order to avoid any conflict with the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Key words: international standards of justice, child-friendly, pre-trial investigation, evidence, subjects of evidence, Barnahus, Green Room, child, friendly environment, procedural interview, recording.

Дата надходження статті: 30.07.2025

Дата прийняття статті: 29.08.2025

Опубліковано: 30.09.2025